

Luonnonkasvien tunnistaminen

Pölyttäjille tärkeitä lajeja

Hanke on saanut osarahoitusta Euroopan unionin LIFE-ohjelmasta. Aineiston sisältö heijastelee sen tekijöiden näkemyksiä, eikä Euroopan unioni tai CINEA ole vastuussa aineiston sisältämien tietojen käytöstä.

Kuva: Maarit Voimanen

**Euroopan unionin
osarahoittama**

Tänään opitaan lisää

- Millaiset luonnonkasvit ovat tärkeitä pölyttäjille?
- Mitä sovelluksia ja oppaita voi käyttää luonnonkasvien tunnistamisen apuna?
- Mitä kannattaa huomioida ympäristöstä, kasvukauden ajankohdasta ja olosuhteista?
- Mitä uhanalaisuusluokituksia on käytössä ja mitä tarkoittaa lajin rauhoittaminen?

Pölyttäjäystävällinen kasvilajilistaus:

- Kuivilla kasvupaikoilla kasvavia lajeja
- Monenlaisiin kasvupaikkoihin ja olosuhteisiin sopeutuvia lajeja
- Kosteilla kasvupaikoilla kasvavia lajeja
- Pölyttäjäystävällisiä luonnossa esiintyviä pensaita ja puita

Tunnistamisen apuvälineitä

- Kasviot ja muu luontokirjallisuus
 - Helppo vertailla lajeja
- Nettisovellukset
 - PlantNet
 - iNaturalist (Samalla havaintojen kerääminen yleisiin tietokantoihin = Laji.fi)
 - Oman digikasvion kerääminen kuvina ja paikkatiedon kanssa
- Loopit, suurennuslasi, mikroskooppi

Kuva: Maarit Voimanen

Huomioitavia seikkoja

- Menestymisvyöhyke
 - Ilmastonmuutoksen myötä vaihtuvuutta vanhoihin esiintymisalueisiin
- Kasvupaikka
 - Voi vaikuttaa kasvin kokoon ja väritykseen (myös olosuhteet huomioitava)
- Koko
- Kasvun vaihe
 - Taimivaihe, kukintovaihe, siementämisvaihe, lakastumisvaihe, ensimmäinen kasvukausi
- Linkittyneet pölyttäjälajit

Kuva: Maarit Voimanen

Huomioitavia seikkoja

- Lehti
 - Kasvulehdet, ala- ja ylälehdet, kehdot ja kehtosuomut, suojuslehdet
 - Sijoittuminen varressa, lavan muoto, koko, korvakkeet, korvaketuppi, kielekkeet, ruoti, suonet, lehtiarpia, karvaisuus, tahmeus, väritys, ylä- ja alapuoli
- Kukinto
 - Määrä, muoto ja tyyppi
- Siemenet
 - Kotahedelmät, lidut, pähkylät, pähkinät tai terhot, lohkohedelmät, marjat, luumarjat
- Tuoksu

Kuvat: Maarit Voimanen

Pölyttäjille tärkeitä seikkoja

- Hyvä mesikasvi ja / tai siitepölyn tuottaja / toukkien ravintokasvi
- Väri
- Kukinnan muoto
- Tuoksu
- Lämpö
- Runsas esiintymät
- Ainoa tarjolla oleva tiettyyn aikaan, erityisesti kevään ja myöhäisen syksyn lajit
- Sijainti suhteessa talvehtimis- / pesäpaikkaan
- Elinympäristöön sopeutuneet lajit
- Useille uhanalaisille pölyttäjille tärkeät ravintokasvit, niin toukille, kuin aikuisillekin
- Erinomaiset mesi- tai siitepölykasvit
- Tiettyyn pölyttäjään linkittyneet kasvilajit
- Aikaisin keväällä kukkivat
- Myöhään syksyllä kukkivat
- Paikalliset kannat eri lajeista

Pölyttäjille merkittäviä lajeja

Kimalaiset:

Maitohorsma, ruusuruoho, ahdekaunokki, hiirenvirna, kanerva, kultapiisku, maitikat, vadelma, voikukka. Medenryöstö puna-apilasta ja muista hernekasveista, maitikoista ja kannusruohoista. Toukille myös siitepölyä ravinnoksi

Mehiläiset:

Mykerökukkaiset, pienikukintoiset lajit, heinäratamo, kangasajuruoho, maksaruohot, kellokukat, tulikukat, tähtimöt, härkit, kielo, leskenlehti, pajut, hernekasvit.

Perhoset:

Monet perhostoukat ovat erikoistuneita tiettyyn ravintokasviin. Suosittuja, useamman lajin ravintokasveja ovat mm. haapa, heinät, hiirenvirna, juolukka, kangasajuruoho, keltamaite, koivut, nokkonen, orvokit, pajut, siiankärsämö ja tammi.

Aikuisilla ajuruohot, törmäkukat, kärsämöt, puna-ailakki, voikukka, nokkonen, maitohorsma,

Kukkakärpäset:

Sarjakukkaiset, asterikasvit, vanamo, tuomi, vadelma, pihlaja, herukat, kurjenpolvet, voikukat

Uhanalaisuusluokitukset ja lajin rauhoittaminen

Uhanalaisuus: eliölajiin tai sen populaatioon kohdistuu lopullisen häviämisen vaara.

Suomen lajien uhanalaisuusluokituksen mukaisesti tässä aineistossa on merkitty seuraavat luokat koskien kasveja tai hyönteisiä:

CR = äärimmäisen uhanalaiset (Critically endangered)

EN = erittäin uhanalaiset (Endangered)

VU = vaarantuneet (Vulnerable)

NT = silmälläpidettävät (Near threatened)

Lajin rauhoittaminen: on mahdollista luonnonsuojelulailla, tai –asetuksella, mikäli sen olemassaolo käy uhatuksi.

Rauhoitettuja kasveja, ja niiden osia, tai siemeniä ei saa poimia, kerätä, leikata irti, ottaa juurineen, tai hävittää.

Rauhoitettuja eläimiä ei saa tappaa tahallisesti, eikä pyydystää. Niiden pesiä, yksilöitä, tai eri kehitysasteita ei saa ottaa haltuun, siirtää toiseen paikkaan tai vahingoittaa muuten tahallisesti.

Dioissa käytetyt symbolit

Kimalaisten suosima

Päiväperhosten suosima

Mehiläisten suosima

Kovakuoriaisten suosima

Yöperhosten suosima

Kärpästen suosima

Toukkien ravintokasvi

Kuva: Maarit Voimanen

Pölyttäjäystävällisiä luonnonkasveja

Kuivan kasvupaikan lajit

Kuivan kasvupaikan lajit ovat usein sopeutuneet sietämään, tai puskuroimaan ääriolosuhteita

Kasveilla voi olla esimerkiksi hyvin pienikokoiset lehdet, paksu lehden pintakerros, vaha-, suomi-, tai karvapeite, jotka estävät lehtien kuumenemistä ja nesteen haihtumista.

Lehden peitteet suojaavat myös tuulen kuivattavalta lisävaikutukselta.

Kuivan kasvupaikan lajeilla voi olla myös erilaisia veden varastointikeinoja, esim. lehtiin, varsiin, tai maanalaisiin osiin.

Juuristo voi olla syvällä, tai se voi olla laajalla alueella lähellä pintaa veden saannin maksimoimiseksi kasvupaikan ja lajin mukaan.

Kuva: Maarit Voimanen

Kuivan kasvupaikan lajit

Yksivuotiset lajit selviävät usein lyhyen elinkiertonsa vuoksi erityisen kuivilla alueilla ja hyödyntävät tehokkaasti kasvualustan ajoittaiset ja hetkellisetkin kosteusolosuhteet kasvussa, kukinnassa ja siementuotannossa.

Osa monivuotisista lajeista voivat virittyä kukkiviksi kompensoiden, eli uudelleen, ensin kasvatetun kukintovarren tuhouduttua esim. kasvinsyöjien vuoksi tai harvaan leikattavilla alueilla.

Kuivien kasvupaikkojen, usein erittäin niukkaan, ravinnetasoon ja ravinteiden liukenemattomuuteen kasvilajit ovat sopeutuneet mm. sienijuuren, eli mykorritsan avulla ja käyttämällä saatavilla olevia ravinteita erittäin tehokkaasti.

Vähäravinteisilla kasvupaikoilla kasvit voivat myös säästää ravinteita esimerkiksi lehtiensä, tai muun biomassan pitkällä elinkaarella.

Kuivien ja vähäravinteisten kasvupaikkojen lajeilla on usein vahvoja puolustusmekanismeja kasvinsyöjiä vastaan, sillä uuden kasvimassan kasvattaminen menetetyn tilalle ääriolosuhteissa on haastavaa.

**Ylöjärven avoimille alueille
kylvettäviä kuivan
kasvupaikan lajeja**

Kuva: Maarit Voimanen

Ahdekaunokki *Centaurea jacea*

- Kasvupaikkoja kuivat kedot, kalliot, pientareet, joutomaat.
- Houkuttelee etenkin mesipistiäisiä, mutta myös päiväperhosia ja kukkakärpäsiä.
- Keltalatta- (NT), isopussi- (EN), kaunokkipussi- (EN), ja piennarpussikoin (EN), lautumapeili- (NT) ja kaunokkipeilikääriäisen (EN) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika heinä-elokuu.

Kuva: Maarit Voimanen

Harmio *Berteroa incana*

- Kasvupaikkoja pientareet, hiekkakuopat, joutomaat, kedot, radanvarret.
- Houkuttelee useita pölyttäjiä.
- Ristikukkaisilla elävien perhostoukkien ravintokasvi, esim. lanttu- ja kaaliperhosen.
- 2- tai monivuotinen.
- Kukinta-aika heinä-lokakuu.
- Saattaa varistaa siemenet vasta talviaikaan.
- Karvaisuus tekee kasvista harmahtavan yleisilmeeltään ja suojaa kasvia kuivuudelta paahtavissa kasvuympäristöissä.
- Kukkii leikattavallakin alueella.
- Muodostaa usein laajoja kasvustoja.

Kuva: Maarit Voimanen

Kompensoi

Pitkä
kukinta-
aika

Hyvä
syys-
kukkija

Hopeahanhikit

Potentilla argentea

- Kasvupaikkoja kedot, kalliot, pientareet, joutomaat.
- Houkuttelee useita eri pölyttäjiä. Tummakirjosiiven (NT) ravintokasvi.
- 2-, tai monivuotinen.
- Kukinta-aika kesä-elokuu
- Monimuotoinen, sillä emokasvi pystyy tuottamaan siemeniä ilman hedelmöitystä. Tällöin siemenet klooneja ja poikkeamat perintötekijöissä johtavat uusien "pikkulajien" syntyyn.

Kompensoi

Kuva: Jouko Rikkinen

Idänkeulankärki *Oxytropis campestris ssp. sordida*

- Kasvupaikkoja hiekkaharjut, harjumetsien paahderinteet, kalliot, tunturien kankaat, jokirannat.
- Houkuttelee kimalaisia, mehiläisiä ja perhosia.
- Harjupussikoin (VU) ja pikkusiniisiiven (CR) ravintokasvi.
- Monivuotinen.
- Kukinta-aika kesä-heinäkuu.
- Pohjoiset kannat usein sinertäväkukkaisia, eteläiset kellertäviä.

Kuva: Jouko Rikkinen

Kelta-apila *Trifolium aureum*

- Kasvupaikkoja kuivat niityt, kedot, pientareet, radanvarret.
- Houkuttelee useita eri pölyttäjiä, vaikka on vallitsevasti itsepölytteinen. Tarjoaa runsaasti mettä ja siitepölyä.
- 2-vuotinen.
- Kukinta-aika heinä-elokuu
- Uhanalaisuusluokitus: silmälläpidettävä (NT). Ylöjärvellä muutamia luonnonesiintymiä.

Kuva: Jouko Rikkinen

Keltakannusruoho

Linaria vulgaris

- Kasvupaikkoja hiekkaiset joutomaat, pellonreunat, tienpientareet.
- Pääasiassa kimalaiset pölyttäjinä, muiden, varsinkin heiveröisempien pölyttäjien hankala päästä apajille suljetun kukinnan muodon vuoksi.
- Hyvä mesikasvi pölyttäjilleen.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-syyskuu.
- Leviää tehokkaasti vahvan juurakkonsa avulla kasvullisestikin (puutarhan kukkapenkissä alaa valtaava kaveri...)

Pitkä
kukinta-
aika

Hyvä
syys-
laji

Kuva: Maarit Voimanen

Kompensoi

Keltamaite *Lotus corniculatus*

- Kasvupaikkoja niityt, pellot, pientareet, nurmet, joutomaat, rannat.
- Kasvaa jopa erittäin kuivilla ja paahteisilla paikoilla hiekkaisessa ja soraisessa maastossa.
- 13 eri uhanalaisen perhosen ravintokasvi, esim. kannussinisiiven (VU) ja juurilasisiiven (VU). Myös elinvoimaisten hohtosinisiiven ja etelänkeltaperhosen ravintokasvi
- Pääasiassa mesipistiäiset pölyttäjinä.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-elokuu
- Kukkii leikattavallakin alueella
- Kukinnoissa helposti erottuvat mesiohjaimet.

Kuva: Maarit Voimanen

Kuva: Maarit Voimanen

UV-valoa heijastavat mesiohjaimet
opastavat pölyttäjiä apajille.

Ketokaunokki

Centaurea scabiosa

- Kasvupaikkoja kuivat kedot, ahot, pientareet.
- Houkuttelee useita eri pölyttäjiä.
- Keltalatta- (NT), isopussi- (EN), kaunokkipussi- (EN) ja punamykerökoin (VU), kaunokkikätkökääriäisen (EN) ja ketopeilikääriäisen (VU) ravintokasvi.
- Monivuotinen.
- Kukinta-aika heinä-syyskuu

Kuva: Jouko Rikkinen

Ketoneilikka *Dianthus deltoides*

- Kasvupaikkoja kedot, niityt, kalliot, pientareet.
- Päiväperhoset pölyttäjinä
- Monivuotinen
- Kukinta kesä-elokuu
- Uhanalaisuusluokitus: silmälläpidettävä (NT)
- Määrä vähentynyt uhkaavasti luontaisten kasvupaikkojen umpeenkasvun vuoksi.

Kuva: Maarit Voimanen

Kuva: Maarit Voimanen

Koirankieli

Cynoglossum officinale

- Kasvupaikkoja kyläteiden varret, pientareet, sorarinteet.
- Houkuttelee erityisesti kimalaisia, mutta myös muita pölyttäjiä.
- 2-vuotinen.
- Kukinta-aika kesä-heinäkuu
- Kukintojen väri muuttuu vaaleanpunaisesta hohtavan siniseksi ja kertoo pölyttäjälle tärkeää tietoa kasvin siitepölyn ja meden määrästä ja laadusta.
- Uhanalaisuusluokitus: erittäin uhanalainen (EN).

Uhanalainen

Kompensoi

Kuva: Henry Väre

Masmalo *Anthyllis vulneraria*

- Kasvupaikkoja kalkkipitoiset ja valoisat, kuivat kedot, kalliot, harjut, sorakuopat, pientareet.
- Houkuttelee useita pölyttäjiä. Juurilasisiiven (VU), harjupussikoin (VU), pikkusiniisiiven (CR) ja hietikkokoisan (EN) ravintokasvi.
- 2 – vuotinen
- Kukinta-aika kesä-elokuu
- Saattaa säilyä monivuotisena, tällöin usein lyhytikäinen.
- Uhanalaisuusluokitus: erittäin uhanalainen (EN).
- Rauhoitettu.

Uhanalainen

Kuva: Jouko Rikkinen

Juurilasisiipi - *Bembecia ichneumoniformis*
Kuva: Håkan Söderholm

Mäkikuisma

Hypericum perforatum

- Kasvupaikkoja kalliot, kivikot, pientareet.
- Erinomainen mesikasvi, joka houkuttelee runsaasti kimalaisia, mehiläisiä, perhosia ja kukkakärpäsiä.
- Harmokuismayökkösen (NT) ravintokasvi.
- Monivuotinen.
- Kukinta-aika heinä-syyskuu.

Kuva: Jouko Rikkinen

Mäkitervakko *Viscaria vulgaris*

- Kasvupaikkoja kuivat rinne- ja kalliopientareet
- Tarjoaa ravintoa monille pölyttäjille, erityisesti kimalaiskuningattaret tehokkaita pölyttäjiä
- Houkuttelee myös päivä- ja yöperhosia, kukkakärpäsiä ja kovakuoriaisia
- Susivyö- (NT) ja valkoreunapussikoin (EN) ja ketoharmokääriäisen ravintokasvi
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-heinäkuu
- Alueellisesti uhanalainen Pohjanmaalla ja Lapin kolmiossa.

Kuva: Maarit Voimainen

Kuva: Maarit Voimanen

Kimalainen ravinnonhaussa
mäkitervakolla

Neidonkieli *Echium vulgare*

- Kasvupaikkoja pientareet, hiekkakuopat, joutomaat, kedot, radanvarret
- Hyvä mesikasvi, houkuttelee erityisesti mesipistiäisiä, kiitäjiä ja kaaliperhosia.
- Erinomainen mesikasvi myös yöperhosille.
- 2 – vuotinen
- Kukinta-aika kesä-elokuu
- Kukintojen väri muuttuu vaaleanpunaisesta hohtavan siniseksi ja kertoo pölyttäjälle tärkeää tietoa kasvin siitepölyn ja meden määrästä ja laadusta.
- Kukkii leikattavallakin alueella

Kompensoi

Pitkä
kukinta-
aika

Kuva: Maarit Voimanen

Nuokkukohokki *Silene nutans*

- Kasvupaikkoja kuivat rinneiityt, kedot ja harjut, pientareet
- Pääasiassa yöperhosten suosiossa, kukinnot avautuvat illalla ja niistä vapautuu haihtuvia tuoksuvia yhdisteitä erityisesti yöaikaan
- Äkämävyö- (CR), nuokkukohokkivyö- (CR), valkoreunapussi- (EN) ja nuokkukohokkipussikoin (EN), sirkku- (EN) ja oliivineilikkayökkösen (EN) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-heinäkuu
- Alueellisesti uhanalainen Lapin kolmiossa.

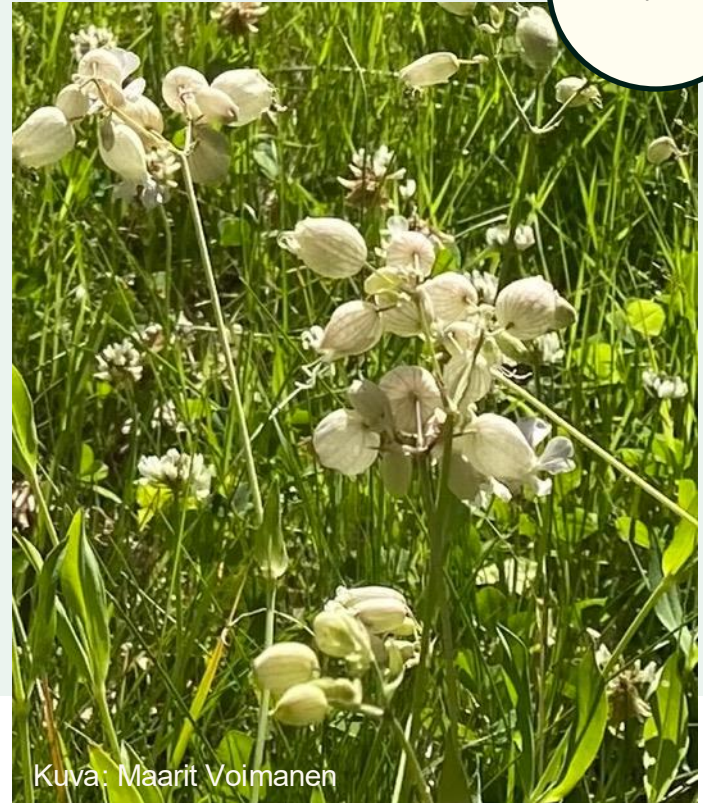
Kuva: Jouko Rikkinen

Nurmikohokki *Silene vulgaris*

- Kasvupaikkoja niityt, pellot, pientareet, nurmet, joutomaat, rannat
- Pääasiassa yöperhosten suosiossa, kukinnoista vapautuu haihtuvia tuoksuvia yhdisteitä erityisesti yöaikaan
- Houkuttelee lisäksi kuoriaisia, kukkakärpäsiä ja mehiläisiä
- Valkoreunapussikoin (EN) ja sirkkuyökkösen (NT) ravintokasvi
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-elokuu

Kompensoi

Kuva: Maarit Voimanen

Ruisunikko *Papaver dubium*

- Kasvupaikkoja kuivat pellot, satamat, pientareet.
- Houkuttelee kimalaisia, mehiläisiä, kuoriaisia ja kukkakärpäsiä.
- 1-vuotinen
- Kukinta-aika kesä-heinäkuu.
- Uhanalaisuusluokitus: silmälläpidettävä (NT).
- Harvinaistunut maatalouden siemenpuhdistuksen tehostumisen myötä.

Kuva: Jouko Rikkinen

Ketoruusuruoho

Knautia arvensis

- Kasvupaikkoja niityt, pientareet, metsänreunat, joutomaat.
- Erinomainen, pitkään kukkiva mesikasvi.
- Yksi kaikkien pölyttäjien suosikkikasveista, mutta houkuttelee erityisesti kimalaisia.
- Ruusuruohokiitäjän (NT) ja maitiaiskehrääjän ravintokasvi.
- Siemenet talvella lintujen ravintoa.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika heinä-elokuu

Pitkä
kukinta-
aika

Kuva: Maarit Voimanen

Ruusuruohomaamehiläinen - *Andrena hattorfiana*
Kuva: Pekka Malinen

Siankärsämö *Achillea millefolium*

- Kasvupaikkoja niityt, pellot, pientareet, nurmet, joutomaat.
- Kasvaa monenlaisessa maaperässä, jopa savipitoisessa.
- Sietää paahdetta ja kuivuutta.
- Voimakas, omintakeinen tuoksu koko kasvissa.
- Houkuttelee pölyttäjiä etenkin kovakuoriaisia ja kärpäsiä.
- Kaunoyökkösen, piennarpussikoin (EN) ja useiden muidenkin koiperhosten (yht. 9 uhanalaisen) ja ketosiilikkään (EN) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika heinä-lokakuu

Kompensoi

Hyvä
syys-
laji

Kuva: Maarit Voimanen

Kuva: Maarit Voimanen

Tunturikurjenherne

Astragalus alpinus

- Kasvupaikkoja harjumetsät, tunturien kankaat, kalliot, pientareet, soraiset jokien rinteet.
- Houkuttelee erityisesti kimalaisia.
- Harjupussikoin (VU), kurjenhernepussikoin (EN), lapinkeltaperhosen (EN) ja pikkusiniisiiven (CR) ravintokasvi.
- Monivuotinen.
- Kukinta-aika kesä-heinäkuu.

Kuva: Maarit Voimanen

Tummatulikukka

Verbascum nigrum

- Kasvupaikkoja niityt, pientareet, joutomaat, kalliorinteet.
- Houkuttelee useita eri pölyttäjiä.
- Tulikukkakoin (VU) ravintokasvi.
- 2- tai monivuotinen.
- Kukinta-aika heinä-syyskuu.
- Tuottaa valtavan määrän siemeniä, mutta voi myös kasvattaa sivusilmusta uuden kukintovarren.
- Suurikokoinen lehdistö auttaa oman kasvupaikan haltuunotossa ja säilymisessä muulta kasvillisuudelta, siksi varteenotettava laji kuiville paahdekedoille, tai niitytettäville nurmille.

Pitkä
kukinta-
aika

Kuva: Jouko Rikkinen

Ukontulikukka

Verbascum thapsus

- Kasvupaikkoja kuivat kedot, kalliot, pientareet, joutomaat.
- Kasvin karvapeite suojaa hyvin kuivuudelta.
- Houkuttelee erityisesti mehiläisiä ja kimalaisia, mutta myös kukkakärpäsiä ja kovakuoriaisia.
- Tulikukkakoin (VU) ravintokasvi.
- 2-vuotinen.
- Kukinta-aika heinä-syyskuu.
- Tuottaa valtavan määrän siemeniä.
- Suurikokoinen lehdistö auttaa oman kasvupaikan haltuunotossa ja säilymisessä muulta kasvillisuudelta, siksi vartenotettava laji kuiville paahdekedoille, tai niitytettäville nurmille.

Kuva: Maarit Voimanen

Pitkä
kukinta-
aika

Hyvä
syys-
laji

Kuvat: Jouko Rikkinen

Muita hyviä paikallisia kuivan kasvupaikan lajeja

Kuva: Maarit Voimanen

Ahokissankäpälä

Antennaria dioica

- Kasvupaikkoja ahot, kedot, kalliot, pientareet, tunturien paljakat.
- Houkuttelee mesipistiäisiä ja päiväperhosia.
- Kissankäpälä- (VU), kenttähieta- (EN), käpälälatta- (EN), käpäläjäytäjä- (VU) ja paahdeväkäskoin (EN). käpäläsulkasen (NT) ja käpäläkirjokoisan (VU) ravintokasvi.
- Monivuotinen.
- Kukinta-aika touko-heinäkuu.
- Kaksikotinen, hedekukat valkoisia ja emikukat vaaleanpunaisia.
- Uhanalaisuusluokitus: silmälläpidettävä (NT).
- Vähentynyt erityisesti Suomen eteläisimmissä osissa.

Kuva: Jouko Rikkinen

Ahosuolaheinä *Rumex acetosella*

- Kasvupaikkoja kuivat pellot, niityt, pientareet, hietikot, aukeat.
- Menestyy kuivassa ja happamassa maaperässä, auringossa tai puolivarjossa
- Loisto- ja pikkukultasiiven ja ruostesiiven ravintokasvi
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-elokuu
- Kaksikotinen ja tuulipölytteinen
- Sisältää oksaalihappoa.
- Sukulainen niittysuolaheinä ravintokasvi tumma- ja ketokultasiivelle ja ruostesiivelle.

Kuva: Jouko Rikkinen

Loistokultasiipi - *Lycaena virgaureae*

Kuva: J. Tyllinen

Ahosuolaheinä on loistokultasiiven
toukkien ravintokasvi.

Heinäratamo

Plantago lanceolata

- Kasvupaikkoja niityt, pientareet, metsänreunat, joutomaat, radanvarret
- Mehiläisten suosima siitepölyä tarjoavana kasvina
- Ratamotikkukoin (NT), heinäratamokoisan (NT), täpläverkkoperhosen (EN) ja punakeltaverkkoperhosen (EN) ravintokasvi
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-elokuu
- Kukkii leikattavallakin alueella
- Huomionarvoinen perinnebiotooppilaji
- Alueellisesti uhanalainen Lounaismaalla ja pohjanmaan rannikolla.

Kompensoi

Kuva: Maarit Voimanen

Hiirenvoikeltanot

Pilosella Cauligera

- Kasvupaikkoja kuivat niityt, nurmet, kedot, kalliot, pientareet, metsänreunat.
- Hyvä ravintokasvi pölyttäjille.
- Houkuttelee pääasiassa kimalaisia ja muita mesipistiäisiä.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-syyskuu
- Monimuotoinen, sillä emokasvi voi tuottaa siemeniä sekä suvullisesti että ilman toisen kasvin siitepölyä, tällöin muodostuu klooneja. Klooneilla poikkeamat perintötekijöissä johtavat uusien ”pikkulajien” syntyyn
- Kukintovarressa monta mykeröä.

Kompensoi

Pitkä
kukinta-
aika

Hyvä
syys-
laji

Kuva: Maarit Voimane

Huopavoikeltanot

Pilosella Pilosellina

- Kasvupaikkoja avoimet, aurinkoiset ja kuivat ahot, kedot, pientareet, rinteet, kalliit, hiekkamaat.
- Hyvä ravintokasvi useille pölyttäjille.
- Houkuttelee pääasiassa mesipistiäisiä ja päiväperhosia.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-elokuu
- Monimuotoinen, sillä emokasvin siemenet klooneja ja poikkeamat perintötekijöissä johtavat uusien "pikkulajien" syntyyn
- Ulkonäkö vaihtelee myös kasvupaikan ja olosuhteiden mukaan
- Kukintovarressa yksi mykerö.

Kompensoi

Kuva: Maarit Voimanen

Kangasajuruoho

Thymus serpyllum

- Kasvupaikkoja avoimet harjut, hietikot, kalliot, kedot.
- Puolivarpu / varpu.
- *Thymus serpyllum subsp. serpyllum* harjuajuruoho uhanalainen (NT) .
- 18 eri uhanalaisen perhosen ravintokasvi, esim. ajuruohopussikoin (EN), muurahais- (CR) ja harjusiniivien (CR).
- Pienestä koosta huolimatta hyvä mesikasvi, joka erityisesti mehiläisten ja päiväperhosten suosiossa.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika heinä-elokuu
- Voimakas yrttinen tuoksu sukulaiskasvinsa timjamin tavoin.
- Ylöjärven harjumaastossa merkittäviä esiintymiä.

Kuva: Jouko Rikkinen

Ajuruhosulkanen - *Merrifieldia leucodactyla*
 Kuva: Olli Pihlajamaa

Muurahaissinisiipi - *Phengaris arion*
 Kuva: J. Tyllinen

Keltamaksaruoho *Sedum acre*

- Kasvupaikkoja kedot, kalliot, soraikot, kivikot, pientareet, joutomaat.
- Pärjää aivan mitättömän vähäisellä kasvualustalla ja sietää pitkiä, täysin kuvia jaksoja.
- Hyvä mesikasvi mehiläisille ja muillekin pölyttäjille.
- Kalliokiiltokoin (VU) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-heinäkuu

Kuva: Maarit Voimanen

Kissankello

Campanula rotundifolia

- Kasvupaikkoja kedot, kalliot, pientareet, joutomaat
- Kimalaisille hyvä ravintokasvi.
- Myös mehiläiset ja kärpäset pölyttäjinä.
- Niittyokakoisan (NT) ravintokasvi
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-syyskuu
- Keski-Pohjanmaan maakuntakukka

Pitkä
kukinta-
aika

Kuva: Maarit Voimanen

Kuva: Maarit Voimanen

Kissankello on monille tuttu
pientareiden ja ketojen kukka.

Pietaryrtti *Tanacetum vulgare*

- Kasvupaikkoja kuivat kedot, kalliot, pientareet, joutomaat.
- Syyskesän tärkeä ravintokasvi monille pölyttäjille.
- Voimakas tuoksu, joka houkuttaa päivä- ja yöperhosia, kärpäsiä sekä pikkukuoriaisia
- Ahdeyökkösen (EN) ja piennartöyhtö- (NT), hietapussi- (EN), karjalanpussi- (CR), villapussi- (VU), piennarpussi- (EN), töyräspussi- (EN), töpölatto- (NT), ja paahdeväkäskoin (EN), viirupikkumittarin (EN) ja ketokukkakoisan (NT) ravintokasvi
- Monivuotinen
- Kukinta-aika heinä-lokakuu.

Hyvä
syys-
kukkija

Kuva: Maarit Voimanen

Kuvat: Maarit Voimanen

Loppusyksyn ruokailijoita
pietaryrtillä

Sopeutuvat lajit

Sopeutuvat lajit sietävät useita eri olosuhteita ja niiden muutoksia.

Sopeutuvissa lajeissa on myös paljon erilaisia maaperiä ja ravinnetasoja sietäviä lajeja.

Kasviyksilöiden koko, väri ja habitus, kukinta-aika ja kukinnan runsaus voivat vaihdella olosuhteiden mukaan joillakin kasvilajeilla suurestikin.

Osa sopeutuvista lajeista on erittäin voimakaskasvuisia ja alaa helposti valtaavia.

Kuva: Maarit Voimanen

Sopeutuvat lajit

Sopeutuvilla lajeilla voi olla sopeutumisen apuna eri keinoja, esimerkiksi:

- kasvullisen ja suvullisen lisääntymisen mahdollisuus.
- hyvä siementuotto, itävyys ja siemenpankin itävyyden säilyminen.
- erilaisia tapoja siementen levittämiseen mahdollisimman laajalle alueelle.
- kyky tehostaa juuriston ravinteidenottoa, kun niiden saatavuus paranee.
- ravinteiden ja nesteen varastointimahdollisuuksia puskuroimaan vaihtelevia olosuhteita.
- juuriston typensitojabakteeristo, jonka avulla kasvi voi käyttää hyväkseen ilman vapaata typpeä
- veden, ravinteiden ja hiiliyhdisteiden ryövääminen muilta kasveilta loisimalla.

**Ylöjärven avoimille alueille
kylvettäviä sopeutuvia lajeja**

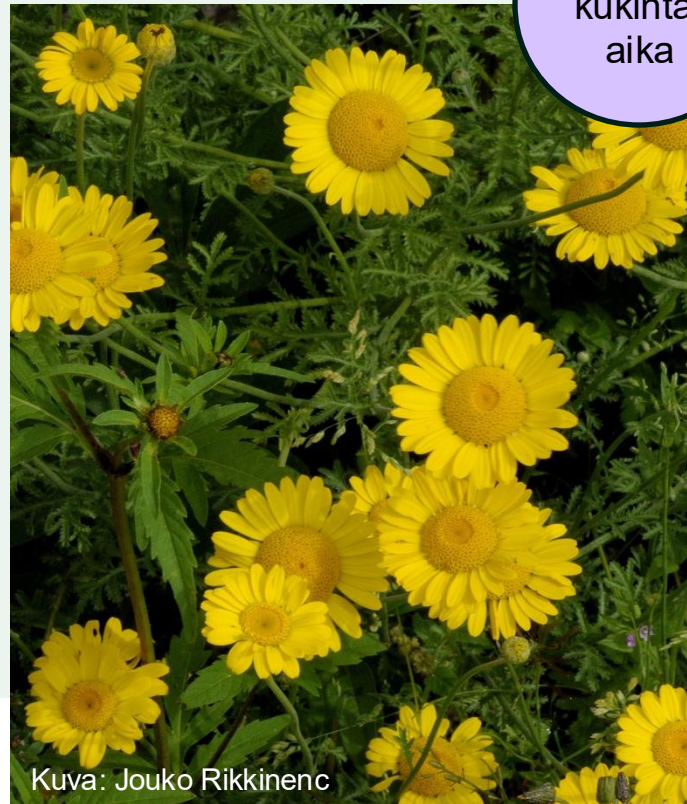
Kuva: Maarit Voimanen

Keltasauramo *Cota tinctoria*

- Kasvupaikkoja pientareet, kedot, kalliot, ratapihat, hietikot.
- Houkuttelee päivä- ja yöperhosia, kovakuoriaisia, kimalaisia ja mehiläisiä.
- Sauramoviiru- (EN) ja sauramomykerökoin (EN) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-syyskuu
- Lyhytikäinen, mutta kylväytyy usein kasvupaikalleen.

Pitkä
kukinta-
aika

Kuva: Jouko Rikkinenc

Kevätesikko *Primula veris*

- Kasvupaikkoja lehdot, rehevät niityt ja pientareet.
- Houkuttelee päivä- ja yöperhosia ja mesipistiäisiä.
- Esikkokaitakoin (EN) ravintokasvi
- Monivuotinen
- Kukinta-aika touko-kesäkuu.

Hyvä
kevään
laji

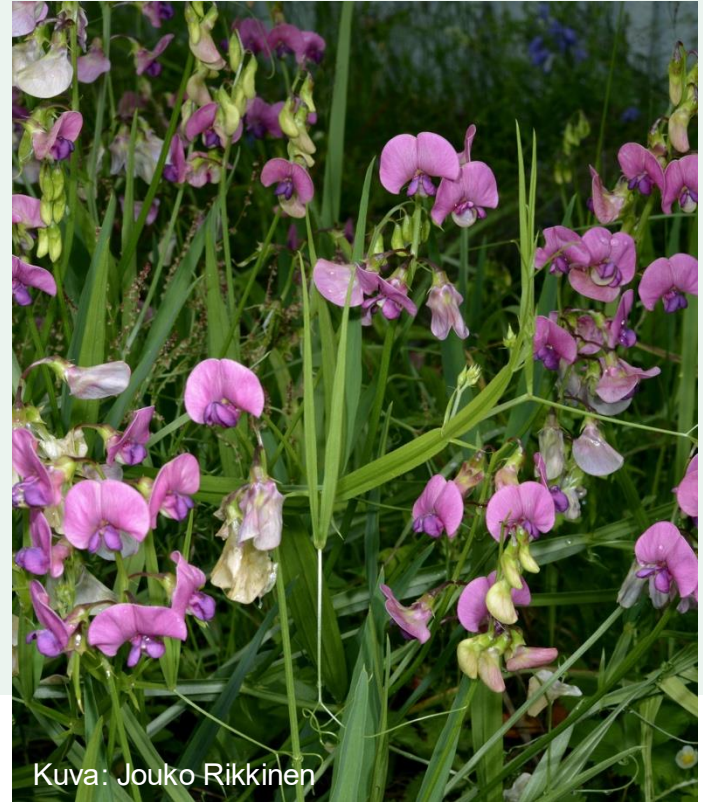
Kuva: Jouko Rikkinen

Metsänätkelmä

Lathyrus sylvestris

- Kasvupaikkoja niityt, pientareet, metsänreunat, joutomaat.
- Houkuttelee useita eri pölyttäjiä.
- Nätkelmäryhäkoin (VU), hopea-, hohto-, kangas-, virna-, ja kannussinisiiven ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika heinä-elokuu
- Kookas, jopa parimetriseksi kasvava hernekasvi
- Kiipeilee kärhillään

Kuva: Jouko Rikkinen

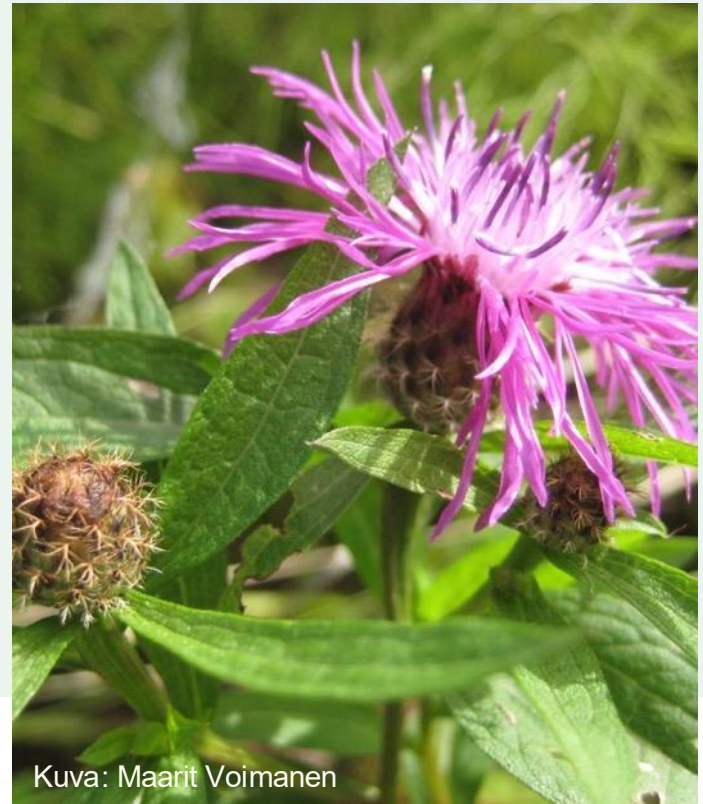
Kuva: Maarit Voimanen

Nurmikaunokki

Centaurea phrygia

- Kasvupaikkoja kedot, kalliot, pientareet, joutomaat.
- Kasvaa monenlaisessa maaperässä (jopa savipitoisessa).
- Houkuttelee useita eri pölyttäjiä.
- Keltalatta- (NT) ja turmaliinipussikoin (NT) ja mykerökätkökääriäisen (RE) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika heinä-elokuu

Kuva: Maarit Voimanen

Kuva: Maarit Voimanen

Kimalaiset porukalla
nurmikaunokilla.

Päivänkakkara

Leucanthemum vulgare

- Kasvupaikkoja niityt, pellot, pientareet, nurmet, pihat.
- Erityisesti päiväperhosten, kukkakärpästen ja kuoriaisten suosiossa.
- Ketotöyhtökoin (CR), piennarkenttä- (NT) ja ahokenttäkääriäisen (NT) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-syyskuu
- Yksittäisen mykerökukan kukinto voi kestää jopa kuukauden.
- Yleinen luonnonkukka ja monen tunnistama, voi sekoittua kuitenkin peltosaunioon (saunakukkaan). Peltosaunion lehdistö on tillimäinen.
- Keski-Suomen maakuntakukka

Pitkä
kukinta-
aika

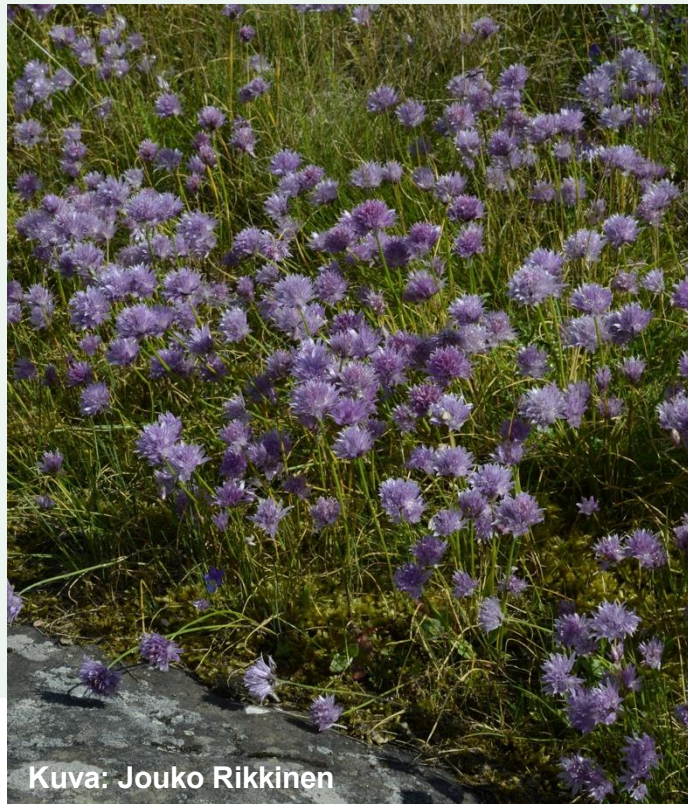
Kuva: Maarit Voimanen

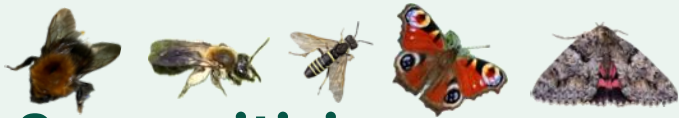
Ruoholaukka

Allium schoenoprasum

- Kasvupaikkoja kalliot, luodot, merenrantaniityt, kedot, tuoreet niityt, lehdot, pihat, pientareet.
- Houkuttelee useita eri pölyttäjiä. Erityisesti pienten perhosten, kuten hopeatäplien ja sinisiipien suosiossa.
- Monivuotinen sipulikasvi.
- Kukinta-aika kesä-heinäkuu.

Kuva: Jouko Rikkinen

Syysmaitiainen *Scorzoneroïdes autumnalis*

- Kasvupaikkoja rannat, pientareet, joutomaat, nurmikot, tunturiniityt.
- Houkuttelee useita pölyttäjiä.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika heinä-lokakuu

Hyvä
syys-
laji

Kuva: Jouko Rikkinen

Valkoapila *Trifolium repens*

- Kasvupaikkoja niityt, pientareet, nurmet, metsänreunat, joutomaat, rannat.
- Yksi parhaimmista mesikasveista pölyttäjille, erityisesti pitkäkielisten kimalaisten suosittu ravintokasvi.
- Juovapunatäplän (RE), hohtosinisiiven, etelän- ja vaaleakeltaperhosen ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-syyskuu

Kompensoi

Pitkä
kukinta-
aika

Kuva: Maarit Voimanen

**Muita hyviä paikallisia
sopeutuvia lajeja**

Kuva: Maarit Voimane

Ahopukinjuuri

Pimpinella saxifraga

- Kasvupaikkoja kedot, niityt, ahot, pientareet, pihat, joutomaat.
- Erityisesti karpästen suosiossa.
- Aholatta- (VU), ketolatta- (NT) ja kiiltohammaskoin (VU) ravintokasvi.
- Monivuotinen.
- Kukinta-aika kesä-elokuu.
- Talventörröttäjä, levittää siemeniään usein vasta talvituulien mukana.

Kuva: Jouko Rikkinen

Harakankello *Campanula patula*

- Kasvupaikkoja niityt, pientareet, pellot, joutomaat.
- Kasvaa monenlaisilla kasvupaikoilla ja sietää monenlaisia maaperiä.
- Kimalaisille hyvä ravintokasvi.
- Myös mehiläiset pölyttäjinä.
- Niittyokakoisan (NT) ravintokasvi.
- 2-vuotinen
- Kukinta-aika kesä-elokuu.

Kuva: Maarit Voimanen

Heinät *Poaceae*

- Kasvupaikkoja niityt, pientareet, metsänreunat, ojat, kivikot, rannat, lajist riippuen vaihtelevat kasvupaikat.
- Yhteensä 34 eri perhoslajin, mm. liuskaperhosen, viher- (EN), kirjojuuri- (NT) ja tunnusraitayökkösen, metsä-, suo- (NT), ruijan- (VU), kairan- (VU), lapin- (NT) ja idännokiperhosen (NA), keltatäplä- (VU), mustatäplä- ja lauhahiipijän, piippo- ja täpläpaksupään, papurikkoperhosten (metsäpapurikko NT), keltaniittysilmäperhosen, tesmaperhosen, idänhäränsilmän (VU) ja hiipijäperhosten ravintokasveja.
- Pienemmät kukkakärpäslajit tulevat toimeen proteiinipitoisella siitepölyllä ja siksi voivat esiintyä runsaslukuisina heinikoissa kukinta-aikana.
- Heinätupot voivat toimia suojana ja talvehtimispaikkana esim. joillekin mehiläislajeille.
- Kuvassa timotei

Kuva: Maarit Voimahan

Kuvat: Maarit Voimanan

Heinät ovat monilajinen kasviheimo: Suomessa lähes 300 lajia.
Monet heinälajit on vaikea tunnistaa toisistaan
Kuvissa vasemmalla polvipuntarpää ja oikealla koiranheinä.

Kuva: Maarit Voimanen

Heinätähtimö *Stellaria graminea*

- Kasvupaikkoja niityt, pientareet, metsänreunat, joutomaat, hakamaat, kalliot.
- Yksi pölyttäjien suosikkikasveista, pienen kukinnon koon vuoksi kuitenkin pääasiassa pienikokoisten mehiläisten, kukkakärpästen ja pikkuperhosten suosiossa.
- Kaksikulmamittariperhosen (NT), kevätvyö- (VU) ja jussinpussikoin (NT) ja aurinkoyökkösen (VU) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-syyskuu.
- Erittäin yleinen.

Kuva: Maarit Voimanen

Hiirenvirna *Vicia cracca*

- Kasvupaikkoja niityt, pientareet, joutomaat, rannat, metsänreunat.
- Menestyy monenlaisessa maaperässä, auringossa tai puolivarjossa
- Yksi kimalaisten suosituimmista ravintokasveista.
- Hyvä mesikasvi myös muille pölyttäjille.
- Useiden päiväperhoslajien toukkien ravintokasvi, mm. luhta-, hopea- ja virnasinisiiven (VU), peltovirnaperhosen, virnaperhosen, kangasperhosen, vaaleakeltaperhosen, virnapunatäplän, sumuvirnayökkösen (VU), paahdekeulakoin (CR), kuukiilto- (RE), ja halkiokiiltokääriäisen (CR) ja juovapunatäplän (RE).
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-elokuu

Kuva: Maarit Voimanen

Kangasperhonen - *Callophrys rubi*
Kuva: J. Tyllinen

Hirvenkello

Campanula cervicaria

- Kasvupaikkoja metsien reunat, niityt ahot, pientareet.
- Houkuttelee erityisesti kimalaisia ja kukkakärpäsiä.
- 2-vuotinen.
- Tuottaa runsaasti siemeniä ja säilyy usein niiden avulla kasvupaikallaan.
- Kookas kellokukka, kasvi jopa metrin korkuinen.
- Uhanalaisuusluokitus: vaarantunut (VU).

Uhanalainen

Kuva: Jouko Rikkinen

Metsäapila *Trifolium medium*

- Kasvupaikkoja niityt, pientareet, metsänreunat, joutomaat.
- Mesikasvi suurille, pitkäkielisille kimalaisille ja mehiläisille sekä perhosille, joilla pitkä imukärsä.
- Mäkihiilikoin (EN), nätkelmäryhäkoin (VU), niitty- ja kannussinisiiven (VU), paahdekiilto- (EN), halkiokiiltokääriäisen (VU) ja etelänkeltaperhosen ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-elokuu

Kuva: Maarit Voimanen

Ketohärkki *Cerastium arvense*

- Kasvupaikkoja kedot, niityt, pientareet, joutomaat, puistot.
- Houkuttelee useita eri pölyttäjiä.
- Ketovyö- (EN), mäkihärkki- (EN), kevätvyö- (VU), heinätähtimövyö- (VU) ja turmaliinipussikoin (NT) ja aurinkoyökkösen (VU) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-elokuu
- Ketohärkki ja sukulaisensa nurmihärkki molemmat erittäin yleisiä.

Kuva: Maarit Voimanen

Koiranputki *Anthriscus sylvestris*

- Kasvupaikkoja pientareet, metsänreunat, niityt, pihat, lehdot.
- Kasvaa monenlaisessa maaperässä (jopa savipitoisessa).
- Useiden kukkakärpästen ja kuoriaisten suosiossa, mutta myös perhosten vierailut yleisiä.
- Valtaa helposti alaa, suitsittava uusilla alueilla.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-heinäkuu

Kuva: Maarit Voimainen

Maitohorsma

Chamaenerion angustifolium

- Kasvupaikkoja joutomaat, kivikot, metsäaukeat, pientareet, rinteet.
- Yksi kimalaisten suosituimmista ravintokasveista.
- Kaunoyökkösen ja horsmakiitäjän toukkien ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-elokuu
- Pioneerilaji
- Etelä-Pohjanmaan maakuntakukka

Kuva: Maarit Voimanen

Horsmakiitäjä - *Deilephila elpenor*

Kuva: Pasi Kannisto

Niittynätkelmä

Lathyrus pratensis

- Kasvupaikkoja niityt, pellot, pientareet, metsänreunat, rannat.
- Menestyy monenlaisessa maaperässä, auringossa tai puolivarjossa
- Houkuttelee erityisesti kimalaisia ja mehiläisiä.
- Useiden päiväperhoslajien toukkien ravintokasvi, mm. hopeasinisiipi, virnaperhonen, peltovirnaperhonen
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-elokuu
- Kukinnoissa helposti erottuvat mesiohjaimet.

Kuva: Maarit Voimanen

Kuvat: Maarit Voimanan

Hernekasveja, ovatko tuttuja?

Nurmitädyke

Veronica chamaedrys

- Kasvupaikkoja niityt, pellot, pientareet, nurmet, pihat.
- Pienestä kukinnan koosta huolimatta hyvä mesikasvi pienille pölyttäjälajeille.
- Ketohitukoin (CR) ja ratamoverkkoperhosen ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika touko- elokuu

Kuva: Maarit Voimanen

Ojakärsämö

Achillea ptarmica

- Kasvupaikkoja niityt, ojat, pellot, pientareet, joutomaat.
- Kasvaa monenlaisessa maaperässä (jopa savipitoisessa).
- Houkuttelee erityisesti kovakuoriaisia ja kärpäsiä, mutta myös muita pölyttäjiä.
- Piennarpussikoin (EN) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika heinä-syyskuu
- Loppukesän tärkeä ravintokasvi.
- Voimakas mausteinen tuoksu.

Hyvä
syys-
kukkija

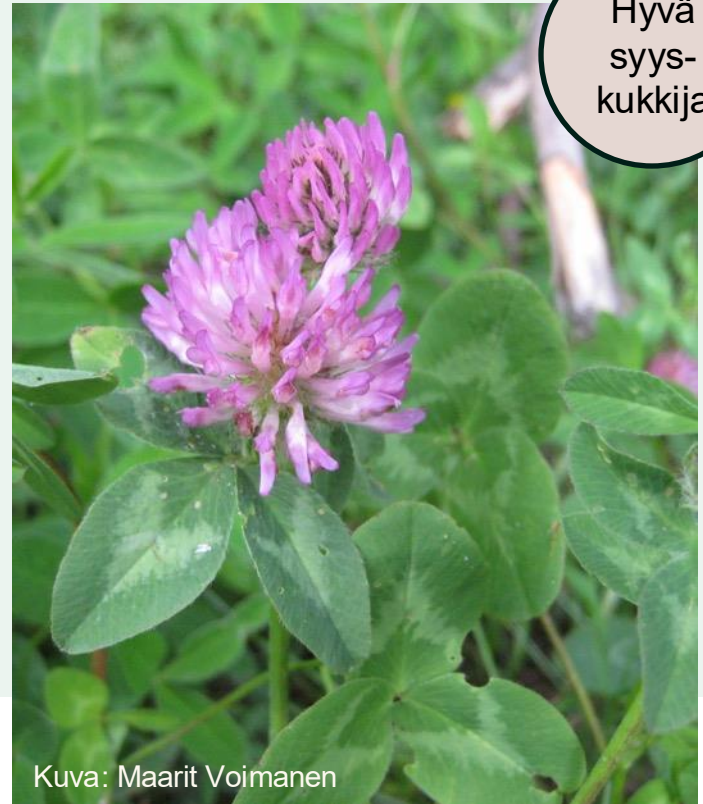
Kuva: Maarit Voimanen

Puna-apila *Trifolium pratense*

- Kasvupaikkoja pellot, pientareet, joutomaat, metsänreunat, kalliot.
- Pitkäkielisten kimalaisten suosittu ravintokasvi.
- Apilakirjokääriäisen (CR), pohjanapilapussi- (NT) ja nätkelmäryhäkoin (VU), hohto-, niitty- ja kannussinisiiven (VU) ja etelänkeltaperhosen ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-syyskuu

Hyvä
syys-
kukkija

Kuva: Maarit Voimanen

Kuvat: Maarit Voimanan

Apilat, erotatko mitkä lajit?

Rätvänä *Potentilla erecta*

- Kasvupaikkoja rehevät niityt ja korvet, letot, hakamaat ja pientareet.
- Yksi pölyttäjien suosikkikasveista, houkuttelee erityisesti mehiläisiä ja perhosia.
- Hanhikkikääpiökoin (VU) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-elokuu

Kuva: Maarit Voimanen

Voikukka *Taraxacum*

- Kasvupaikkoja kulttuuriympäristöt, pellot, pihat, niityt, joutomaat.
- Tärkeä ravintokasvi pölyttäjille loppukeväästä ja alkukesästä, tarjoaa meden lisäksi siitepölyä.
- Yksi kimalaisten suosituimmista ravintokasveista.
- Maitiaiskehrääjän ja useiden siilikäspersosten ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika touko-heinäkuu

Kompensoi

Kuva: Maarit Voimanen

Kuva: Maarit Voimanen

Tuoreen ja kostean kasvupaikan lajit

Tuoreen kasvupaikan lajit voivat parhaiten olosuhteissa, joissa kosteutta ja ravinteita on saatavilla, eivätkä kuivat jaksot ole pitkiä.

Kostean kasvupaikan lajisto sietää vettä ja ravinteita pidättäviä olosuhteita.

Osa lajeista kasvaa jopa rantavesissä, tai tulva-alueilla.

Kuva: Maarit Voimanen

Tuoreen ja kostean kasvupaikan lajit

Tuoreen, kostean ja jopa vetisen kasvupaikan lajeilla voi olla erilaisia sopeutumia, esimerkiksi:

- laaja juuristo, joka sietää juuriston vaurioita esim. roudan aiheuttamaa katkeilua, ja uusiutuu nopeasti
- hapenpuutteen ja sen aiheuttamien toksisten yhdisteiden sietokyky.
- kaasunsiirtojärjestelmiä, esimerkiksi tuuletussolukkoa, joiden avulla kasvi voi siirtää happea hapettomissa, tai niukkahappisissa oloissa oleviin kasvuston kohtiin, kuten veden alla kasvavalle juuristolle.
- joidenkin lajien haaraton, paksu ja paljon tuuletussolukkoa sisältävä juuri.
- kyky vapauttaa tuottamaansa happea kasvualustaan, ilmastaen sitä.
- mahdollisuus energian tuottamiseen hapettomissa oloissa alkoholifermentaation kautta.

**Pilottialueiden tuoreen tai
kostean kasvupaikan lajeja**

Kuva: Maarit Voimaneh

Aitovirna *Vicia sepium*

- Kasvupaikkoja niityt, pientareet, metsänreunat, joutomaat.
- Houkuttelee mesivarastoillaan erityisesti kimalaisia ja mehiläisiä.
- Muurahaisetkin herkuttelevat aitovirnan medellä, mutta ne eivät toimi sen pölyttäjinä.
- Virna- (VU) ja hopeasinisiiven, nätkelmämiinakoin (NT) ja vaaleakeltaperhosen (NT) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-elokuu

Kuva: Maarit Voimanen

Kuvat: Maarit Voimanen

Erotatko hiirenvirnan ja aitovirnan?

Huopaohdake

Cirsium heterophyllum

- Kasvupaikkoja rehevät niityt ja lehdot, ojien reunat, pientareet.
- Kasvaa monenlaisessa maaperässä (jopa savipitoisessa).
- Houkuttelee näyttävillä mykerökukinnoillaan useita eri pölyttäjiä.
- Ohdakeperhosen, mykerökatkokaariaisen (RE) ja turmaliinipussikoin (NT) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika heinä-elokuu

Kuva: Maarit Voimanen

Mesiangervo *Filipendula ulmaria*

- Kasvupaikkoja kosteikot, ojien reunat, rantaniityt, letot.
- Kasvaa monenlaisessa maaperässä (jopa savipitoisessa).
- Tuoksu houkuttelee runsaasti pölyttäjiä, jotka saavat kukista siitepölyä.
- Kukkakärpäsistä erityisesti ampiaispuuharin suosikki.
- Luhtasirppikääriäisen (NT), angervohopeatäplän ja kiiltosiilikkeen ravintokasvi
- Monivuotinen.
- Kukinta-aika kesä-elokuu,
- Pohjanmaan maakuntakukka.

Kuva: Maarit Voimanen

Metsäkurjenpolvi

Geranium sylvaticum

- Kasvupaikkoja lehdot, rehevät niityt, pientareet
- Yksi pölyttäjien suosikkikasveista.
- Hyvä ravinnon lähde monille päiväperhosille.
- Huhta- (VU), lehto- ja ruskosiniisiiven (NT) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika touko-heinäkuu

Pitkä
kukinta-
aika

Kuva: Maarit Voimanen

Niittyleinikki *Ranunculus acris*

- Kasvupaikkoja tuoreet niityt, metsän reunat, pientareet, tunturien niityt.
- Hyvä ravintokasvi kukkakärpäksille, mutta yksi muidenkin pölyttäjien suosikkikasveista.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-syyskuu.
- Leinikkilajeja on useita ja kasvupaikat lajin mukaan hyvin monimuotoisia: vedessä kasvavista pohjoisiin tunturipaljakan lajeihin asti.

Pitkä
kukinta-
aika

Kuva: Jouko Rikkinen

Kuva: Maarit Voimanen

Leinikit houkuttelevat erityisesti kukkakärpäsiä.

Nokkonen *Urtica dioica*

- Kasvupaikkoja pihat, pientareet, pellot, joutomaat, aukeat, lehdot, korvet.
- Menestyy erityisen hyvin ravinteikkaassa, kosteassa maaperässä.
- Pölyttäjinä toimivat pääasiassa perhoset.
- Nokkosperhosen, neitoperhosen, karttaperhosen, herukkaperhosen, ohdakeperhosen, amiraaliperhosen ja lepikko-okakoisan (*NT*) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika heinä-syyskuu
- Rautanokkosen (*Urtica urens*) uhanalaisuusluokitus: silmälläpidettävä (*NT*).

Kuva: Maarit Voimahan

Neitoperhonen - *Aglais io*
Kuva: Olavi Niemi

Puna-ailakki *Silene dioica*

- Kasvupaikkoja ojan reunat, ranta- ja lehtoniityt, purojen varret, kosteat pientareet, metsänreunat, tunturit.
- Tarjoaa ravintoa etenkin päiväperhosille, kimalaisille ja pitkäkielisille kukkakärpäksille.
- Jussin pussikoin (EN) ja sirkkuyökkösen (EN) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-elokuu

Kuva: Maarit Voimane

Kuva: Jouko Rikkinen

Kuva: Maarit Voimanen

Rohtovirmajuuri

Valeriana officinalis

- Ojan reunat, ranta- ja lehtoniityt, purojen varret, kosteat pientareet.
- Hyvä mesikasvi useille eri pölyttäjäille. Rantapikkumittarin (NT) ja tummaverkkoperhosen (EN) ravintokasvi.
- Monivuotinen.
- Kukinta-aika kesä-heinäkuu

Kuva: Maarit Voimanen

Särmäkuisma

Hypericum maculatum

- Kasvupaikkoja tuoreet niityt, metsän reunat, pientareet.
- Yksi pölyttäjien suosikkikasveista, ei meden, vaan siitepölynä ansiosta.
- Kuismaryhäkoin (NT) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika heinä- syyskuu

Hyvä
syys-
kukkija

Kuva: Jouko Rikkinen

**Muita hyviä tuoreen tai
kostean kasvupaikan lajeja**

Kuva: Maarit Voimanen

Karhunputki

Angelica sylvestris

- Kasvupaikkoja metsänreunat, rannat, kosteat niityt, pellot ja pientareet
- Houkuttelee erityisesti kärpäsiä ja kovakuoriaisia, mutta myös päiväperhosia.
- Yksi ritariperhosen toukkien ravintokasveista muiden putkikasvien ohella.
- Kukinta-aika heinä-elokuu
- Monivuotinen
- Kasvineste voi aiheuttaa iho-oireita

Kuva: Jouko Rikkinen

Kuvat: Maarit Voimanen

Kurjenkello

Campanula persicifolia

- Kasvupaikkoja tuoreet lehdot, metsät ja metsänreunat, niityt ja pientareet.
- Pölyttäjinä pääasiassa kimalaiset, kärpäset ja kookkaat mehiläiset
- Tarjoaa meden ja siitepölyn lisäksi kukinnoissaan suojaa pölyttäjille.
- Niittyokakoisan (NT) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-elokuu.
- Alueellisesti uhanalainen Lapin kolmiossa.

Kuva: Maarit Voimanen

Kuvat: Maarit Voimanen

Kellokukat, tunnistatko lajit?

Niittykäenkukka

Lychnis flos-cuculi

- Kasvupaikkoja tuoreet lehdot, metsät, pientareet, ojan reunat. Kasvaa monenlaisessa maaperässä (jopa savipitoisessa)
- Päiväperhosten ja mesipistiäisten suosiossa, myös kukkakärpäset pölyttävät
- Valkoreunapussikoin (EN) ravintokasvi
- Monivuotinen
- Kukinta-aika kesä-heinäkuu

Kuva: Maarit Voimanen

Ojakellukka *Geum rivale*

- Kasvupaikkoja rehevät niityt ja korvet, ojien reunat, pientareet.
- Erityisesti kimalaisten suosiossa, mutta houkuttelee muitakin pölyttäjiä.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika touko-heinäkuu

Kuva: Maarit Voimanen

Purtojuuri *Succisa pratensis*

- Kasvupaikkoja tuoreet niityt, metsän reunat, pientareet, korvet, lehdot, suonlaidat, rannat.
- Tärkeä ravinnonlähde talvehtimaan valmistautuville pölyttäjille.
- Ruusuruohokiitäjän (NT), keltaverkkoperhosen (EN) purtojuurikätkökääriäisen (NT), purtojuurisurviais- (EN) ja kaakonsurviaiskoin (EN) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika elo-syyskuu

Hyvä
syys-
kukkija

Kuva: Jouko Rikkinen

Kuva: Jouko Rikkinen

Kuva: Johanna Kolehmainen

Kuva: Jouko Rikkinen

Kuva: Jouko Rikkinen

Rantakukka *Lythrum salicaria*

- Kasvupaikkoja rannat, ojat, lammet, kosteikot, kosteat niityt.
- Kasvaa monenlaisessa maaperässä (jopa savipitoisessa).
- Houkuttelee erilaisia pölyttäjiä, pistiäisiä, kukkakärpäsiä ja perhosia.
- Sitruunaperhoselle erityinen herkku.
- Olkitalvikääriäisen (NT) ja rantahohtokoin (NT) ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika heinä-elokuu
- Mesi erittäin makeaa ja sokeripitoista.

Kuva: Jouko Rikkinen

Sitruunaperhonen - *Gonepteryx rhamni*
Kuva: J. Tyllinen

Rantatädyke *Veronica longifolia*

- Kasvupaikkoja rannat, pientareet, kedot.
- Houkuttelee monia pölyttäjiä, erityisesti mehiläisiä, kukkakärpäsiä ja päiväperhosia.
- Tädykeviiksikoin (NT), kirjoverkkoperhosen ja ratamoverkkoperhosen ravintokasvi.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika heinä-elokuu

Kuva: Jouko Rikkinen

Leskenlehti *Tussilago farfara*

- Kasvupaikkoja lehdot, pihat, pientareet, joutomaat, maakasat.
- Alkukeväällä arvokas mesikasvi ensimmäisille perhosille, kimalaisille ja mehiläisille
- Monivuotinen
- Kukinta-aika huhti-kesäkuu
- Leskenlehden kukkiminen on monille kevättä seuraaville ensimmäisiä alkavan kevään merkkejä.
- Kukinnot ovat kohtalaisen pieniä, mutta myöhemmin nousevat kasvin kookkaat lehdet varmistavat kasvuston elintilan. Nimensä kasvi on saanutkin juuri kukintojen ja lehtien eriaikaisuudesta.
- Suitsittava laji perustettavilla niityillä.

Hyvä
kevään
laji

Kuva: Maarit Voimanen

Kuva: Eerik Voimanan

Rentukka *Caltha palustris*

- Kasvupaikkoja rannat, ojat, lammet, kosteikot, kosteat niityt.
- Erityisesti kukkakärpästen suosiossa, kiinnostaa myös mehiläisiä ja kovakuoriaisia.
- Monivuotinen
- Kukinta-aika touko- elokuu
- Tärkeä, erittäin aikaisin keväällä kukkiva ravintokasvi.
- Laajalle levinnyt, esiintyy koko maassa.

Hyvä
kevään
laji

Kuva: Maarit Voimanen

Kuva: Maarit Voimanen

Alkukevällä rentukat kukkivat kosteikoissa houkutellen erityisesti kukkakärpäsiä apajille.

Pölyttäjille tärkeät pensaat ja puut

Tarjoavat suojaa rungon koloissa, oksahangoissa ja kuoren uurteissa.

Kasvillisuuden monimuotoisuus ja kerroksellisuus eri kokoisena ja ikäisenä suojaa olosuhteilta, esim. sateilta, tuulilta ja liialta kuumuudelta.

Kukkivissa puissa ja pensaissa mettä ja siitepölyä.

Lehdet toukka-asteiden ravintona.

Lehtikarike luo talvisuojaa joillekin lajeille.

Elinkaaren loputtua, monen ikäinen ja kokoinen lahoppuusto - rungosta risuihin - luo lajistorunsautta tarjoten suojaa, pesäpaikkoja ja kosteutta.

Eryteisesti lehtipuiden lahoppu on arvokasta useille pölyttäjähönteisille.

Korpipaatsama *Frangula alnus*

- Kasvupaikkoja rehevät metsänreunat, korvet, suon reunat.
- Hyvin mesipitoiset kukat houkuttavat kimalaisia ja muita mesipistiäisiä.
- Sitruunaperhosen, paatsamasinisiiven ja kiiltomittariperhosen toukkien ravintokasvi.
- Monivuotinen pensas tai pieni puu.
- Kukinta-aika kesä-heinäkuu.
- Erottaa kuusamasta karvoituksen puuttumisella.
"Paatsama paljas, kuusama karvas".

Korpipaatsama - *Frangula alnus*
Kuva: Jouko Rikkinen

Lehtokuusama

Lonicera xylosteum

- Kasvupaikkoja lehdot
- Mesipistiäiset toimivat usein pölyttäjinä.
- Kuusamaperhosen ja kuusamakiitäjän ravintokasvi.
- Monivuotinen pensas.
- Kukinta-aika kesäkuu.
- Alueellisesti uhanalainen Lapin kolmiossa.

Lehtokuusama - *Lonicera xylosteum*
Kuva: Jouko Rikkinen

Kuusama on kuusamakiitäjän toukkien ravintokasvi. Millä kasvilla tämä aikuinen yksilö on ruokailemassa?

Taikinamarja *Ribes alpinum*

- Kasvupaikkoja lehdot ja lehtometsät.
- Houkuttelee useita eri pölyttäjiä. Pääosin pölyttäjinä toimivat kuitenkin kärpäset ja mehiläiset.
- Herukkaperhosen ja paatsamasinisiiven ravintokasvi.
- Monivuotinen kaksikotinen pensas.
- Kukinta-aika touko-kesäkuu.

Hyvä
kevään
laji

Kuva: Maarit Voimanen

Lehtipuut

- Kasvupaikat vaihtelevat lajin mukaan.
- Hyönteispölytteiset lehtipuut tarjoavat pölyttäjille mettä ja siitepölyä.
- Lehtipuiden tarjoama suoja niin elävänä, kuin lahoppuna on tärkeää useille pölyttäjille.
- Uurteista, koloista, kuoren alta ja lahoppuusta löytyy suojaa talveksi ja pesäpaikkoja
- Lehtipuut ovat ravintokasveja halla-, pihlaja-, tarharengas-, koivu-, tammi- ja mustikkakehrääjille, pihlajanorsuperhoselle, nasta- ja pikkuriikinkukkokehrääjille, noitanirkolle, nyhäsiiville, härkpäille, lehtinunnille, villa- ja tuhkakarvajaloille, kirjo- ja täplätupsukaille ja pronssiperille.

Lehtipuilla elävä noitanirkon toukka,
Kuva: Eerik Voimanen

Haapa *Populus tremula*

- Tuoreet lehdot, kangasmetsät ja metsän reunat.
- Pikkuhäiveperhosen, idänritariyökkösen (VU), haapaperhosen ja suruvaipan, poppeli- ja haapakiitäjän (VU) ja haapatyttöperhosen (EN), pune- ja harmovillaselän, valko- ja haapahangokkaan, harmo- ja haapanirkon, haapaposliinikkaan, idän- ja harmopystyperän ja valkovillakkaan ravintokasvi.
- Lahopuuna tarjoaa pesäkoloja mesipistiäisille.
- Monivuotinen, kaksikotinen puu.
- Kukinta-aika huhti-kesäkuu.
- Pioneeripuulaji.

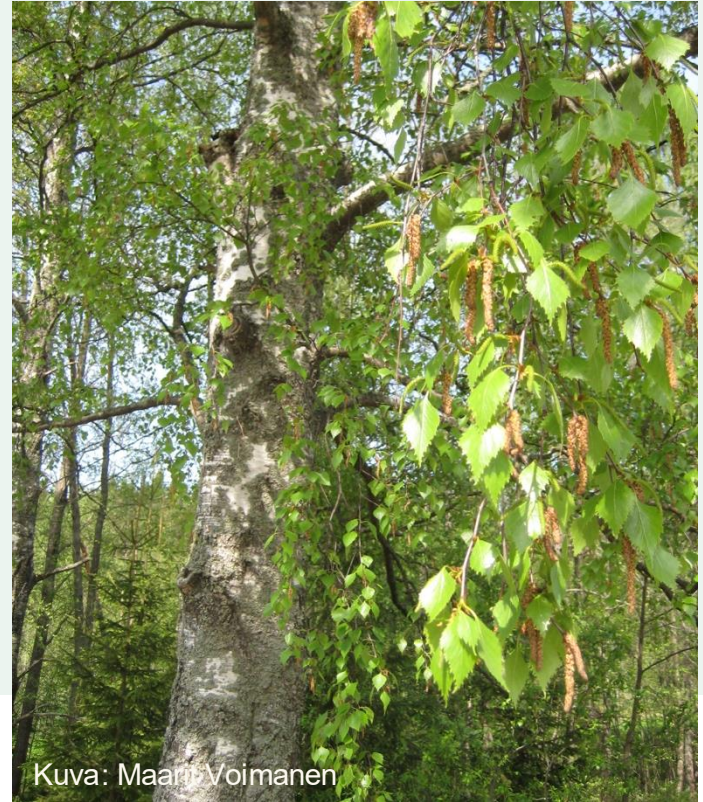

Kuva: Maarit Voimanen

Koivu *Betula sp.*

- Hieskoivun kasvupaikkoja runsasravinteiset ja kosteahkot kasvupaikat.
- Rauduskoivun kasvupaikkoja kuivemmat, keskiravinteiset kivennäismaalaaajin kasvupaikat.
- Koivuntyttöperhosen ja koivulovi-, halla- ja lumimittarin, hallakehrääjän, pihlajayökkösen (VU) ja suruvaipan toukkien ravintokasveja.
- Kukinta-aika huhti-kesäkuu.
- Monivuotinen puu.

Kuva: Maari Voimanen

Metsälehmus *Tilia cordata*

- Kasvupaikkoja lehdot ja kangasmetsät.
- Erityisesti kimalaisten ja mehiläisten suosiossa tarjoten mettä ja siitepölyä.
- Isosirppisiiven, lehmuskiitäjän ja hakavillakkaan ravintokasvi.
- Monivuotinen puu.
- Kukinta-aika heinäkuu.
- Erottuu puistolehmuksesta suorarunkoisena ja usein jopa maahan taipuvine oksineen.
- Alueellisesti uhanalainen Ahvenanmaalla ja Pohjanmaalla.

Kuva: Johanna Kolehmainen

Leppä *Alnus* sp.

- Kasvupaikkoja rannat, korvet, kosteat lehdot, niittyjen laidat.
- Pikkuvillaselän, ruskosirppisiiven ja leppävenhokkaan ravintokasveja.
- Monivuotisia puita,.
- Kukinta-aika huhti-kesäkuu.
- Tervalepän lehden kärjet ovat tylpät, harmaalepällä terävät.
- Tervalepän norkot perällisiä, harmaalepällä perättömiä.
- Tervaleppä alueellisesti uhanalainen Lapin kolmiossa, Koillismaalla ja Perä-Pohjolassa.

Tervaleppä - *Alnus glutinosa*
Kuva: Jouko Rikkinen

Metsävaahtera *Acer platanoides*

- Kasvupaikkoja lehdot.
- Houkuttelee makealla tuoksullaan erityisesti kimalaisia kukkiessaan keväällä.
- Sulkanirkon ravintokasvi.
- Uurteinen kaarna tarjoaa suojaa ja koloja monille pölyttäjille, lahoppuuna tärkeä pesä- ja suojapuu.
- Monivuotinen puu.
- Kukinta-aika touko-kesäkuu.

Hyvä
kevään
laji

Kuva: Jouko Rikkinen

Pajut *Salix sp.*

- Lajista riippuen vaihteleva kasvupaikka.
- Keväisten pölyttäjien tärkeitä mesi- ja siitepölykasveja.
- Isonokkosperhosen, suruvaipan, herukkaperhosen, kirsikkaperhosen, liuska-, silkki- (NT), isohopea- (NT) ja idänritariyökkösen (VU), kääpiö- (EN) ja tundrahopeatäplän (EN), sinisilmäkiitäjän, paju- ja isohangokkaan, paju- ja kärsänirkon, häiveperhosen ja usean eri pystyperäperhosen ja venhokasperhosen ravintokasvi.
- Monivuotisia, kaksikotisia puita tai pensaita.
- Kukinta-aika touko-kesäkuu.
- Useat pajut ovat nopea- ja voimakaskasvuisia.
- Kiiltopaju on yleisin pajulaji Suomessa ja se kasvaa monenlaisilla kasvupaikoilla.
- Pölyttäjille arvokas ravintoa tuottava pajupuu on raita, tiheäoksainen puu, tai pensas, joka kukkii aikaisin keväällä ja houkuttelee pölyttäjiä.

Hyvä
kevään
laji

Kuva: Maarit Voimanen

Herukkaperhonen - *Polytonia c-album*
Kuva: Anders Albrech

Pihlaja *Sorbus aucuparia*

- Kasvupaikkoja tuoreet lehdot, lehtometsät, metsän reunat, kalliokedot, rinneriityt.
- Voimakkaan tuoksuiset kukat houkuttelevat kärpäsiä, kovakuoriaisia, perhosia ja mehiläisiä.
- Pihlajaperhosen, pihlajayökkösen (VU) ja pihlajanorsuperhosen ravintokasvi.
- Monivuotinen puu
- Kukinta-aika kesä-heinäkuu

Kuva: Maarit Voimanen

Metsätammi *Quercus robur*

- Kasvupaikkoja kangas- ja lehtometsät.
- Lahopuuna tarjoaa suojaa ja pesäpaikkoja useille pölyttäjille.
- Tammipiiloyökkösen (NT), tammiritariyökkösen (NT), tammisirppisiiven, peikko-, laikku-, tammi- ja isonirkon, tammi-, tammilaahus- ja helovenhokaan ja tamminopsasiiven toukkien ravintokasvi.
- Monivuotinen puu.
- Kukinta-aika kesäkuu

Kuva: Maarit Voimanen

Lehtotuomi *Prunus padus*

- Kasvupaikkoja lehdot, metsänreunat, pensaikot.
- Mehiläisten ja kukkakärpästen suosiossa tarjoten mettä ja siitepölyä.
- Tuomi- ja ruostenopsasiiven, paatsamasinisiiven, pihlajaperhosen ja tuomenkehrääjäkoin toukkien ravintokasvi.
- Monivuotinen puu tai pensas.
- Usein monirunkoinen.
- Kukinta-aika touko-heinäkuu

Hyvä
kevään
laji

Kuva: Maarit Voimanen

Palaute koulutuksesta

Lisätietoa ja lähteitä

<https://laji.fi>

<https://luontoportti.com>

<https://www.suomen-perhoset.fi/yleiskatsaus-paivaperhoset1/>

<https://www.hyonteiskasvi.fi/kasvit>

<https://www.lepidoptera.se/foodplants.aspx>

Otavan värikasvio (Toim. Hiitonen I. ja Kurtto A. 1998)

Otavan kasvitieto (Blamey M. ja Grey-Wilson C. 2005)

Uhanalaiset kasvit Suomen luonnossa (Rikkinen J. 2023)

Opas perinnemaisemiin (Huhta A-P. 2021)

Kasviekologia – Millaista on luonnonkasvien elämä?
(Salonen V. 2006)

Suomen kimalaiset (Parkkinen S., Paukkunen J. ja Teräs I. 2022)

Suomen perhoset ja toukat (Silvonen K. 2024)

Kiitos!
Maarit Voimanen
maarit.voimanen@sl.fi

Kuva: Maarit Voimanen

**Euroopan unionin
osarahoittama**